

NOTA
WEERSTANDSVERMOGEN
GROENALLIANTIE MIDDEN-HOLLAND EN OMSTREKEN

Opgesteld door:
Staatsbosbeheer

In opdracht van:
Groenalliantie Midden-Holland en omstreken
Postbus 2
3800 AA Schiedam
Tel.: 010-2981010

Juni 2019

1. Inleiding	3
2. Risicomanagement	3
3. Inventariseren en kwantificeren risico's	4
3.1 Inventariseren	4
3.2 Kwantificeren.....	4
4. Weerstandsvermogen en weerstandscapaciteit	5
4.1 Weerstandsvermogen	5
4.2 Weerstandscapaciteit.....	5
5. Ratio Weerstandsvermogen	6
6. Kengetallen	7
7. Inbedding Planning en Control cyclus	8

1. Inleiding

Voor ligt de Nota Weerstandsvermogen. De Nota Weerstandsvermogen is een beleidsnota welke uitvoering geeft aan het onderdeel financiële positie, onderdeel kaderstelling zoals opgenomen in de financiële verordening.

De afgelopen jaren is er met name op het gebied van weerstandsvermogen en risicobeheersing veel meer aandacht en zijn er wijzigingen in wet- en regelgeving opgetreden. Voor deze Nota is de aangepaste wet Fido in verband met het schatkistbankieren van belang voor de bepaling van de renterisico's.

In deze Nota wordt het beleid ten aanzien van de bepaling, inschatting en beheersing van risico's beschreven. Vervolgens is aangegeven hoe het weerstandsvermogen wordt bepaald en hoe dit in de reguliere Planning en Control cyclus wordt ingebed. In de betrokken paragrafen bij de programmabegroting en de jaarstukken zal dan ieder jaar de laatste stand van zaken worden weergegeven. Op deze wijze krijgt het bestuur een goed en volledig mogelijk inzicht in de omvang, dekking en wijze van beheersing van de risico's waarmee het schap geconfronteerd wordt.

2. Risicomanagement

Risicomanagement is een wezenlijk onderdeel van de sturing en beheersing. Het accent in het ontwikkelen van beleid met betrekking tot risico's en weerstandsvermogen moet liggen op het verbeteren van het risicomanagement. Hierdoor ontstaat een beter inzicht in de risico's, de beheersmaatregelen en de benodigde weerstandscapaciteit. Tevens zal met goed risicomanagement de bewustwording over risico's verder worden vergroot waardoor de beheersmaatregelen kunnen worden geoptimaliseerd en een eventueel beslag op de weerstandscapaciteit zoveel mogelijk kan worden voorkomen.

Risicomanagement is het identificeren, bewustwording en het kwantificeren van risico's en het vaststellen van passende beheersmaatregelen. Een risico is groter naarmate de kans van optreden en de gevolgen van het optreden van het risico groter zijn. Risico's zijn nooit uit te sluiten maar door risicomanagement kunnen risico's worden beheerst. Belangrijk is bewustwording van mogelijke risico's en het managen van deze risico's.

Afhankelijk van de kans van optreden en de gevolgen van een risico kunnen risico's worden gemanaged,:

1. Voorkomen: één of beide van de factoren kans en gevolg wegnemen
2. Verminderen: één of beide van de factoren kans en gevolg afzwakken
3. Uitbesteden: risico's onderbrengen bij verzekeraars/afwentelen
4. Accepteren: alleen bij aanvaardbare kans en/of aanvaardbare gevolgen.

Risicomanagement is het geheel van activiteiten en maatregelen gericht op het omgaan met risico's. Dit betekent gericht zijn op het beheersen van processen zodanig dat risico's voorkomen of beheerst worden zodat ze zich niet manifesteren of beperkt worden tot een acceptabel niveau.

Risicomanagement start met bewustwording, het inventariseren en het analyseren van risico's. Hiermee wordt op een systematische wijze inzicht verkregen in de risico's en kunnen maatregelen met hun effecten worden bepaald om deze risico's aan te pakken. Het signaleren en identificeren van risico's is in feite een continue proces.

Gedurende het jaar wordt het bestuur geïnformeerd over belangrijke (nieuwe) risico's middels de reguliere Planning en Control cyclus. De risico-inventarisatie vormt daarmee een vast onderdeel in de planning & control instrumenten (begroting, najaarsrapportage, jaarrekening).

3. Inventariseren en kwantificeren risico's

3.1 Inventariseren

Een risico is een kans op het optreden van een gebeurtenis met een bepaald (financieel) gevolg. Risico's die relevant zijn voor het weerstandsvermogen zijn die risico's die niet op een andere manier zijn te ondervangen en die financieel nadelige gevolgen kunnen hebben. Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de risico's kunnen worden ondervangen.

Bij het periodiek inventariseren van de mogelijke risico's van het schap worden de volgende risico's onderkend:

- 1) Renterisico's
- 2) Specifieke risico's op projecten, inkoop/aanbesteding, Bijdragen derden etc.
- 3) Niet gekwantificeerde risico's
- 4) Overige risico's.

ad 1 Renterisico's: Wet fido

Het Rijk heeft regels gesteld aan hoe gemeenten en provincies hun geld en kapitaal beheren. Die regels staan in de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido). De wet vermindert het financieel risico van decentrale overheden. Hoeveel geld ze mogen lenen, is afhankelijk van de hoogte van de begroting. De kasgeldlimiet bepaalt hoeveel geld ze mogen lenen voor een periode van maximaal 1 jaar. De renterisiconorm schrijft voor hoeveel maximaal geleend mag worden voor een periode langer dan 1 jaar. Zowel de kasgeldlimiet als de renterisiconorm hebben effect op de risico's van het schap.

Vanaf 14 december 2013 is het verplicht schatkistbankieren ingegaan voor gemeenten en provincies. Ook gemeenschappelijke regelingen zijn verplicht tot schatkistbankieren. Schatkistbankieren houdt in dat overtollige middelen verplicht moeten worden aangehouden bij het Ministerie van Financiën. Hier wordt een rentevergoeding voor ontvangen. Op de wet Fido is verdere regelgeving gebaseerd, o.a. in de Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo). Hierin staat bijvoorbeeld dat decentrale overheden alleen financiële transacties mogen doen met een instelling die financieel gezond is.

ad 2 Specifieke risico's op projecten, inkoop/aanbesteding, Bijdragen derden etc.:

In de bedrijfsvoering van het schap kunnen zich risico's voordoen op specifieke onderdelen. Dit kunnen ook risico's betreffen m.b.t. subsidies.

ad 3 Niet gekwantificeerde risico's:

Hier wordt uitgegaan van 2% van de structurele inkomsten. Voor dit beleid volgt het schap het rijksbeleid voor gemeenten. Het rijk stelt voor gemeenten, die vallen onder het artikel 12regime, de minimale buffer van de algemene reserve op 2% van de som van de structurele inkomsten. Dit bedrag is daarmee het minimaal gewenste/benodigde weerstandsvermogen voor niet gekwantificeerde risico's.

ad 4 Overige risico's:

De niet specifiek onder 1 t/m 3 benoemde risico's met financiële gevolgen.

3.2 Kwantificeren

Wanneer mogelijke risico's zijn geïnventariseerd zal vervolgens van de geïnventariseerde risico's een kans van voordoen worden bepaald, onderverdeeld naar:

- Hoog / Gemiddeld / Laag (kans)

Risico's kunnen als 'Hoog' aangemerkt worden indien de kans van voordoen hoog wordt geacht, enzovoort. Bij een hoog risico wordt de financiële impact voor 80 procent meegenomen, bij een gemiddeld risico voor 50 procent en bij een laag risico voor 20 procent. De inschatting ten aanzien van de kans van voordoen, wordt gemaakt door de direct betrokkenen ofwel degenen die rechtstreeks te maken hebben met het risico.

- Structureel / Incidenteel
Risico's zijn als incidenteel of structureel aan te merken. Een structureel risico heeft een financieel effect in meerdere begrotingsjaren. Structurele risico's worden voor vier jaar meegenomen in de risicokwantificering. Een incidenteel risico heeft een financieel effect in één begrotingsjaar.

Voor het vervolgens kunnen bepalen van het benodigde weerstandsvermogen wordt de financiële impact per risico zo goed mogelijk ingeschat c.q. berekend. Om voor de meeste risico's tot een inschatting van de financiële gevolgen te kunnen komen, worden de bepalende factoren voor een schatting van de kans van optreden (Hoog / gemiddeld / Laag) en de impact van het risico (in euro's) geïdentificeerd. (risico=kans* impact).

Hierbij wordt zoveel mogelijk de (gemiddelde) omvang van de bij het risico betrokken exploitatielasten en/of investeringsbedragen meegenomen bij de (subjectieve) bepaling van de kans en het effect.

4. Weerstandsvermogen en weerstandscapaciteit

4.1 Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is in artikel 11 van het BBV gedefinieerd als "De relatie tussen de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente (of de gemeenschappelijke regeling) beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken, en alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie."

Vertaald naar de gemeenschappelijke regeling betekent dit dat het weerstandsvermogen de mate weerspiegelt waarin het schap in staat is middelen vrij te maken om de risico's die zich in de praktijk voordoen op te vangen zonder dat dit betekent dat het beleid veranderd / aangepast moet worden. Het vermogen om het beleid door te zetten, is afhankelijk van de omvang van de weerstandscapaciteit.

De uit te voeren risico-inventarisatie inclusief kwantificering is een basis voor het bepalen van het gewenste weerstandsvermogen. Hierbij moet rekening worden gehouden met het feit dat niet alle risico's kunnen worden gekwantificeerd (p.m.-posten).

Twee aspecten zijn van belang:

1. Voor de geïdentificeerde en gekwantificeerde risico's worden de uitkomsten van de risico-inventarisatie als norm genomen voor het bepalen van het gewenste minimale weerstandsvermogen.
2. Voor de niet-gekwantificeerde risico's wordt uitgegaan van 2% van de structurele inkomsten.

De gekwantificeerde risico's en de niet-gekwantificeerde risico's vormen het uiteindelijke totale benodigde weerstandsvermogen.

4.2 Weerstandscapaciteit

Onder weerstandscapaciteit wordt verstaan:

"het geheel aan beschikbare en vrij aanwendbare financiële middelen om mogelijke "resterende" risico's (met financiële gevolgen) op te kunnen vangen".

Met “resterende” risico’s worden bedoeld: de risico’s die onvoldoende “in control” zijn of kunnen worden gehouden door stuur- en beheersmaatregelen en/of waarvoor (nog) geen specifieke voorzieningen zijn of kunnen worden getroffen.

Bij het berekenen van de aanwezige weerstandscapaciteit wordt een onderverdeling gemaakt naar:

1. Algemene reserve en de reserves waaraan het bestuur van het schap nog geen bestemming heeft gegeven.
2. De in de begroting opgenomen ramingen voor onvoorziene uitgaven voor zover hier nog geen bestemming aan is gegeven. Voor de post onvoorzien is in de jaarlijkse begroting een bedrag opgenomen. Deze post wordt structureel meegenomen in de bepaling weerstandscapaciteit. Het bedrag bedraagt dan 4 maal de jaarpost onvoorzien.
3. Het incidentele jaarrekening saldo wat nog niet aan de algemene reserve is toegevoegd.

Beleidsuitgangspunt

Voorstel
☐ Het weerstandsvermogen van het schap bestaat uit de volgende 3 posten:
1. Algemene reserve en de reserves waaraan het bestuur van het schap nog geen bestemming heeft gegeven
2. De in de begroting opgenomen ramingen voor onvoorziene uitgaven voor zover hier nog geen bestemming aan is gegeven
3. Het incidentele jaarrekening saldo wat nog niet aan de algemene reserve is toegevoegd

5. Ratio Weerstandsvermogen

Het benodigde weerstandsvermogen dat uit de risico-inventarisatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt de ratio weerstandsvermogen.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigd weerstandsvermogen}}$$

Om de ratio voor het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen, wordt gebruik gemaakt van de volgende waarderingstabel. Deze normeringssystematiek is ontwikkeld door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement in samenwerking met de universiteit van Twente.

Waarderingscijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	> 2,0	Uitstekend
B	1,4 < x < 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 < x < 1,4	Voldoende
D	0,8 < x < 1,0	Matig
E	0,6 < x < 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Indien uitslag matig, onvoldoende of ruim onvoldoende is, dient de reservepositie te worden versterkt.

6. Kengetallen

Voor het verhogen van de transparantie en om makkelijker inzicht te krijgen in de financiële positie en de baten en de lasten worden met ingang van de begroting en jaarrekening 2017 een aantal voorgeschreven kengetallen opgenomen. De kengetallen staan in onderstaande tabel.

Kengetallen
netto schuldquote
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
solvabiliteitsrisico
structurele exploitatieruimte

De netto schuldquote geeft een beeld van het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Bij de “netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen” worden ook de verstrekte leningen meegenomen.

De solvabiliteitsratio wordt berekend als het percentage van het totale eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen van het schap. Dit geeft inzicht in de mate waarin het schap in staat is om aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

Het kengetal “structurele exploitatieruimte” geeft aan of de structurele baten groter zijn dan de structurele lasten. Dit kengetal zegt in feite iets over het structurele jaarrekeningsaldo, d.w.z. zonder alle incidentele baten en lasten.

De onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie moet worden toegelicht.

7. Inbedding Planning en Control cyclus

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risico's van de Programmabegroting wordt elk jaar de risico's en de (specificatie van de) weerstandscapaciteit vermeld, overeenkomstig artikel 11, lid 2a van het BBV. Peildatum van de weerstandscapaciteit, zoals die in de paragraaf Weerstandsvermogen van de begroting wordt vermeld, is de laatste balansdatum. Dit is 31 december van het jaar voorafgaand aan het jaar waarin de begroting wordt samengesteld.

In het jaarverslag wordt op grond van artikel 26 BBV verantwoording afgelegd over de ontwikkelingen in de weerstandscapaciteit. De weerstandscapaciteit wordt elk jaar op balansdatum berekend bij de jaarrekening. Dit betekent dat een overzicht gegeven wordt van de beschikbare middelen in de reserves en de post onvoorzien om te bepalen wat de weerstandscapaciteit is. Daarbij zal aangegeven worden of er vrij over deze middelen beschikt kan worden. Indien dit niet het geval is, wordt aangegeven welke acties nodig zijn om de middelen te kunnen inzetten.